

8

Officier van justitie Koos Plooi en advocaat Sander Janssen in discussie over de **kroongetuige**

3

Ontwrichtende 'untouchables' van de Cariben

12

Speciaal team strijdt tegen drugs in postpakketten

Koos Plooi

VS.

Sander Janssen

Deals met kroongetuigen in het strafproces: officier van justitie Koos Plooi ziet graag ruimere mogelijkheden. Advocaat Sander Janssen vraagt zich juist af welke (morele) grenzen je dan stelt en hoe het transparanter zou kunnen. Een discussie tussen twee juristen.

Koos: Sander, ik hoor vaak van advocaten dat kroongetuigen intrinsiek minder betrouwbaar zijn en daardoor moeilijker te toetsen dan een andere getuige. Ik zie dat anders: er is geen getuige die steviger wordt getoetst op zijn betrouwbaarheid dan de dealgetuige. Hoe kijk jij daarnaar?

Sander: Op dat laatste punt ben ik het met je eens. De reden om te denken dat de betrouwbaarheid van kroongetuigen toch meer in het geding is, is omdat ze anders dan andere getuigen een extra belang hebben om een verklaring af te leggen. Ze zijn immers zelf verdachte of al veroordeeld in een zaak en willen strafkorting. Wat we nu ook denken te zien, is dat de bijbehorende getuigenbescherming een belangrijk onderdeel lijkt te zijn van de afspraken die een kroongetuige wil maken. Om bescherming te krijgen is het noodzakelijk dat je gevaar loopt. Als ik het als advocaat bekijk, heeft een kroongetuige een belang om belastend over anderen te verklaren om zo onder de vleugels van de overheid een nieuwe start te maken. Dat maakt dat je extra behoedzaam moet zijn.

Ik ben het daar niet helemaal mee eens. De dealgetuige in een strafproces kan altijd een eigen agenda hebben. Het is aan ons om die agenda op tafel te krijgen. Je wilt als OM weten wat het motief van iemand is om een belastende verklaring af te leggen. Waar ik het niet mee eens ben, is jouw veronderstelling dat een kroongetuige zijn verhaal zo zwaar

aanzet dat hij een grotere kans maakt om in een beschermingsprogramma terecht te komen. Mijn ervaring met potentiële dealgetuigen is dat die op een enkele uitzondering na juist geen beschermingsmaatregelen willen. Ze weten dat het geen pretje is.

Ze willen misschien geen bescherming, maar wat ze wél graag willen is de ondersteuning om het zelf te kunnen doen: de zak met geld. Dat zien we ook bij kroongetuigen La Serpe en Fred Ros in het liquidatieproces Passage. Voor zover ik kan zien heeft La Serpe de ruimte voor zichzelf gecreëerd om de financiële mogelijkheden te krijgen om zichzelf te redden. Dat heeft voor kroongetuigen de deur opengezet naar nieuwe onderhandelingen, zoals bij Ros. Ze gaan niet meer op voorwaarden leven die nodig zijn voor de veiligheid, ze krijgen van de staat de centen om dat zelf te doen. Mijn indruk is dat dit in combinatie met de strafkorting heel aantrekkelijk kan zijn voor criminelen die een uitweg zoeken uit het criminele milieu.

Dat is een gevolg van onze zorgplicht. Een getuige wil graag een financiële tegemoetkoming die genoeg is om in de jaren dat er dreiging is op eigen benen te staan. Tegenwoordig is daar meer ruimte voor en ik juich dat ook toe. Voor mij doet het aan de betrouwbaarheid van kroongetuigen niks af. Als maar duidelijk is dat het gebeurt. Dat is een goed punt. Ik zeg niet dat een kroongetuige intrinsiek betrouwbaar of

onbetrouwbaar is: ik zeg alleen dat die een extra motief kan hebben om op een bepaalde manier te verklaren. De zak met geld is een heet hangijzer in het kroongetuigen-verhaal. We wachten allemaal met spanning op de uitspraak van het Hof in Passage. Je zegt dat je vindt dat die financiële steun moet kunnen, maar hoe plaats je die zak met geld in relatie tot het beloningsverbod? Van de wetgever mag je geen financiële beloning geven voor een verklaring.

“ **Een heet hangijzer is de zak met geld**

Juridisch is er veel voor te zeggen waarom een beloning acceptabel kan zijn. Voor het Europese Hof, dat beslist in hoogste instantie over al onze zaken, geldt maar één criterium: heeft de verdachte die geconfronteerd wordt met een kroongetuige een eerlijk proces gehad? Als aan die eis is voldaan, zal het Europese Hof vinden dat het mag. We hebben als OM afgesproken dat we het niet doen, maar ik zie er wel ruimte voor. Daar verschillen we van mening. Mijn stelling is dat het op dit moment niet mag. Als je naar de wettelijke regeling en de totstandkoming daarvan kijkt, is heel vaak en stellig gezegd dat de kroongetuige alleen maar strafvermindering tot

maximaal 50% kan krijgen. Ik denk en hoop dat het Hof in Passage dat straks ook gaat zeggen. Ik snap dat aan OM-zijde gezegd wordt dat alleen de strafbepaling te beperkt is, en ik geloof best dat er goede argumenten kunnen zijn om meer te kunnen bieden aan een kroongetuige, maar mijn stelling is dat je dan de wet moet aanpassen.

Het WODC doet onderzoek naar de vraag of de mogelijkheden die wij kroongetuigen kunnen bieden, verruimd kunnen worden in Nederland: financiële tegemoetkoming, verruiming van de strafbepaling. Dus in plaats van 50% strafbepaling volledige immuniteit. Wij zien dat het voor potentiële getuigen vaak niet aantrekkelijk is om een deal met het OM aan te gaan. We hebben meer nodig om hen aan boord te krijgen en ons die cruciale openheid van zaken te geven zodat we een sterke strafzaak kunnen bouwen. Dat moet wel controleerbaar en transparant zijn. Wat mij betreft kan er dan meer dan nu. Wat bedoel je met 'meer' dan nu?

Ik vind dat we kroongetuigen volledige immuniteit, dus geen enkele straf, moeten kunnen bieden.

Eerder werd door de Commissie van Traa wel een grens getrokken bij dat immuniteitsverbod. In theorie moet het misschien kunnen, maar geldt dat dan voor alles, dus ook voor levensdelicten? Waar leg je de grens? De discussie zit vooral in hoe je het uitvoert. De controleerbaarheid

die je aankomt, vind ik een belangrijk punt. Ga je in tegenstelling tot de huidige situatie een rechter dan wel laten toetsen hoe de getuigenbescherming wordt opgetuigd? Waar ik me over verbaas, is waarom het OM zich tegen de klappen op verzet tegen een onderzoeksrechter die toetst of de afspraken binnen die getuigenbescherming proportioneel zijn?

Dat beeld is aan het kantelen. Bij het Landelijk Parket zijn we van mening dat het goed zou zijn als de rechter-commissaris het met de getuige te bespreken pakket aan beschermingsmaatregelen zou toetsen. De invulling van het getuigenbeschermingsprogramma ligt nu bij het OM en is volledig aan het zicht van de rechter onttrokken. Dat leidt tot veel discussie. Gebleken is dat in die beschermingsmaatregelen soms elementen zitten, zoals de financiële tegemoetkoming, waarvan de verdediging

zich afvraagt of die de betrouwbaarheid van de verklaring heeft beïnvloed. Daarom zou het goed zijn als er meer transparantie komt.

"Hier zijn we het minder oneens dan ik dacht. Een toetsing lijkt me zeker goed. Als het zo duidelijk binnenskamers moet blijven, is het net of het OM iets te verbergen heeft. Terwijl ik wat dat betreft helemaal niet zo'n wantrouwende advocaat ben. Maar juist door die geheimhouding en getuigen als La Serpe, bij wie het allemaal enorm is opgejaagd, ontstaat een beeld dat er veel te halen valt bij het OM."

Dat is niet terecht. Er zijn ook wel eens overeenkomsten afgeketst omdat de aspirant-getuige te grote verwachtingen van ons had. We zijn wel goed, maar niet gek. Het beeld van een kroongetuige die in het beschermingsprogramma met een zak geld naar een tropisch eiland vertrekt, klopt niet. Je leven ligt volledig aan banden en je moet de rest van je leven over je schouder kijken. Ik vind ook het morele aspect interessant. Dat er kroongetuigen zijn, is een gepasseerd station. Iedereen ziet nut en noodzaak daar wel van in. Toch zou je denken dat er ergens een grens moet zijn. Het is toch vreemd dat iemand die een moord heeft gepleegd zonder straf weg komt en daarnaast verregaande financiële ondersteuning krijgt, puur en alleen omdat 'ie andere mensen wil verkleven? Wat vind je daarvan? Moet daar een grens getrokken worden of zeg je: het

belang van opsporing is zo groot dat dat het vergeldingselement per definitie kan overstijgen?

Ik denk dat het eraan ligt of er nog sprake is van een redelijke verhouding. Iemand die een levensdelict begaat, moet wel over héél belangrijke en verstrekkende informatie beschikken, wil ik daarover nadenken. Bijvoorbeeld als een getuige kan verklaren over meerdere opdrachtgevers van moord. Vind je dat die bovengrens vastgelegd moet worden?

Ik zou mij niet zo snel een misdrijf kunnen voorstellen dat zich niet leent voor een overeenkomst. Als het hogere belang maar groot genoeg is. En het element dat zo iemand, bijvoorbeeld een moordenaar, zonder straf wegkomt?

In de VS en Italië gebeurt dat wel. Daar zijn deals gesloten met maffialeden die meerdere levensdelicten hadden gepleegd, maar die een hele organisatie hielpen oprollen. In Italië gold dat aanvankelijk alleen voor terrorismezaken en daar is later de maffia bijgekomen. Wat mij betreft zou je hier ook grenzen moeten bepalen. Zelfs als je geen grenzen stelt, weet je zeker dat die worden opgezocht. Toezeggingen worden dan ook groter. Volgens mij is er niet één kroongetuige geweest die minder dan het maximum van 50%

strafkorting heeft gekregen. Met minder gaan kroongetuigen simpelweg niet akkoord. Met volledige immuniteit zal dat niet anders zijn.

Dat is koffiedik kijken. Ik heb ook wel getuigen gesproken die een straf accepteren. Snappen dat ze een tijdje moeten zitten en het voor the time being prima vinden om even in de luwte te zitten.

“Ja, maar die weten dat ze nu alleen de helft kunnen krijgen. Ik durf de voorspelling aan dat als je dat uitbreidt, je ook alleen nog die uitgebreide variant zult zien. Dus als iemand onder zijn straf uit kan komen, diegene echt niet meer gaat zitten. Dan zit je weer in de discussie van proportionaliteit: vind je dat mensen iets van straf moeten ondergaan of vind je het belang van informatie zo groot dat het opweegt tegen het maatschappelijke belang dat misdaad vergolden moet worden? Een ingewikkelde discussie waar ook politiek verschillend naar gekeken kan worden.

Ik denk dat de discussie over kroongetuigen in de politiek gevoerd zou moeten worden op basis van zaken die gelopen hebben. In die zin speelt de tijd nu in ons voordeel. We hebben wat ervaring opgedaan. Als komende zomer het Hof in Passage arrest wijst, wordt nog meer duidelijk. Op basis van argumenten die rechters aanreiken, zal de discussie in de politiek verder gevoerd moeten worden. Wat me nog te binnen schiet, wat me opvalt bij

kroongetuigen, is dat de waardering vanuit het OM van de verklaring van een verdachte totaal anders is wanneer hij getuige wordt. Het OM vond Fred Ros als verdachte totaal onbetrouwbaar, maar als hij plots als kroongetuige op onderdelen hetzelfde verhaal afsteekt, is dat ineens wel een kloppend verhaal. Hoe kan het dat dezelfde persoon puur op basis van het hokje waar hij in zit, dus van verdachtenhokje naar getuigenhokje, anders wordt benaderd?

Daar heb je een punt. De verdachte die je nooit geloofde moet niet ineens een zakelijke vriend worden. Ik vind echter wel dat een getuige op meer begrip vanuit het OM mag rekenen. Het kiezen voor die positie heeft immers verstrekkende gevolgen voor die persoon. Die zal in het milieu als eeuwige verrader te boek staan en wraak is geduldig. Daar mag wel enige compassie voor zijn. Ik heb de indruk dat in grote lijnen wel overeenstemming bestaat over wat er allemaal zou moeten gebeuren. Ik denk dat de discussie niet gaat over of je een kroongetuige moet hebben. Die is er gewoon. En dat die beschermd moet worden, snapt ook iedereen. Het gaat echt over de vraag: binnen welk kader doe je dat, wie maakt dat kader en wie toetst dat kader? Op dat punt is wat mij betreft onderhoud nodig.

Daar zijn we het over eens.